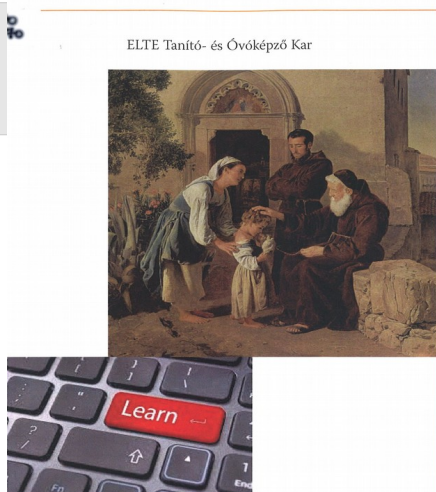

Koragyermekkor- és családtörténet új köntösben

*Endrődy-Nagy Orsolya**

Kora gyermekkori nevelés
– és családtörténet

Aggné Pirka Veronika, Mikonya György, Mészárosné Darvai Sarolta és Szarka Emese (2014): Kora gyermekkori nevelés – és családtörténet. ELTE TÓK. Budapest.

A Kora gyermekkori nevelés- és családtörténet című munka hallgatók számára készült felsőoktatási jegyzet, mely a maga nemében egyedülálló, ugyanis újszerű szemléletmóddal járja körül a kisgyermekkori nevelés történetét, fókuszba helyezve a gyermeket és a családot. Az alapvetően problémátörténeti megközelítést a lineáris megközelítéssel ötvözi, hiszen amellett, hogy egy kérdéskörre, a koragyermekkorra fókuszál, az ókortól a 21. századig kívánja áttekinteni a kisgyermeknevelés történetét.

A kötet alapelve a multidiszciplináris megközelítés, hisz a koragyermekkor időszaka megkívánja a pszichológiai, szociológiai és antropológiai nézőpontot a neveléstörténeti munkák esetén. A kötet első

fejezete fejlődéslélektani háttérbe ágyazva mutatja be a gyermekkor kutatásának legjellegzetesebb tendenciáit, külön összegzi a csecsemőkorúakra, az óvodáskorúakra és a kiskisiskoláskorúakra vonatkozó kutatások megállapításait. A kötet célkitűzésének megfelelően a multidiszciplináris megközelítés már ebben a fejezetben is tetten érhető. A másodiktól a tizenegyedik fejezetig történeti áttekintést kap az olvasó, olyan témákat is felvonultatva, mint a természeti népek koragyermekkori nevelési és családi hagyományai, illetve az ősi zsidó kultúra gyermekképe, nevelési tendenciái, melyek sok neveléstörténeti munkában a terjedelmi keretek miatt csak érintőlegesen tárgyaltak. A fejezeteket egy-egy, a korszak nevelési gondolkodásmódját meghatározó teoretikustól származó idézet teszi színessé. Az első 11 történeti fejezetet Fröbel pedagógiájának és játékelméletének áttekintésével zárják a kötet írói.

A könyv második felében, problémátörténeti megközelítésben járja körül és tekinti át a mű a hazai bölcsődetörténet jelentőségét a témában megjelent irodalmak teljességének feltárásával. Így megtalálhatjuk benne például Vokony Éva (2002) bölcsődetörténettel foglalkozó munkáját is. Fontos kiemelni e fejezetet azért is, mert összefoglalóként az első ilyen típusú áttekintés. Könyvfejezet a bölcsődék történetéről a hazai szakirodalomban problémátörténeti diskurzusba ágyazva még nem született. A név- és családtörténeti fejezetek alapvetően az identitás és a gyökerek meghatározó szerepét hivatottak hangsúlyozni az egyének személyes élettörténetében. A tehetségre és kreativitásra pedig a gyermek szemszögéből tekintenek az alkotók; egy újabb tudományterület, a gyermekkor kutatás elemeit is behozva, a kreatív gyermek lehetséges narratíváját bontják ki és elemzik az alkotók. A fejezet a 21. század kihívásaira és a kreativitás pszichológiai hátterére is nagy figyelmet fordít.

A kötet erőssége, hogy a 20–21. századot több olvasatban, annak plurális sokszínűségét bemutatva, kellően árnyalva is igyekszik körüljárni. Az elmúlt század kora gyermekkori nevelési tendenciáit, gyermekképét a reformpedagógia, a posztmodern szemlélet, a bölcsődetörténet és a gyermekszoba-történet segítségével árnyalja, és felhasználja a szerzők korábbi kutatásait is (Mikonya, 2013; Pirka, 2010, 2011; Pirka & Németh, 2013). Külön ki-

* Az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar egyetemi adjunktusa. E-mail: endrody.orsolya@tok.elte.hu

emelendő még a nőtörténeti fejezet, mely a nemzetközi nőtörténet kontextusában helyezi el a hazai nőtörténet jelentősebb alakjait, például Brunszvik Teréz, Teleki Blanka, Karacs Teréz, Zirzen Janka és Bezerédj Amália alakját. A szerkesztés erőssége, hogy az óvoda, bölcsőde- és nőnevelés történetét egymás után olvashatjuk, nem a kötet különböző részein. A hallgatók számára ez biztosítja a könnyebb megértést, a kutatók számára pedig az összefüggések feltárásában nyújthat segítséget.

A fejezetek önálló tanulmányként is megállják a helyüket, de a szerkesztés miatt fontos egymásutániségük. Az alaposan végiggondolt, logikusan felépített szerkezet a további, egy-egy korszakot vagy problémát felölelő történeti kutatások kiindulópontjaként használható. Ezen túl segítheti a kapcsolódó kurzusok hallgatóit a vizsgára való felkészülésben. A kötet különösen a csecsemő- és kisgyermeknevelő, valamint az óvodapedagógus-hallgatók számára ajánlható, akik kor- és művelődéstörténeti közegbe ágyazva ismerkedhetnek meg a neveléstörténet szakmatörténeti aspektusaival.

Sokszor irodalmi párhuzamok színesítik, teszik olvasmányossá a szerzők munkáját. Ilyen irodalmi párhuzamot szemléltet a következő szemelvény, amit Thomas Mann Doktor Faustus című művéből idéznek a szerzők: *„Ines (az édesanya) amikor az időigényes egyéni szépségápolás és a háztartásvezetés csak lehetővé tette, bement a nagy világos szobába, ahol a gyermekek ágyai voltak. Ennek a szobának a falai az egész szobát körbefutó meséket ábrázoló frízekkel voltak díszítve. A tarka linóleum borítású padlón a gyerekek méretére szabott bútorok álltak. A polcokon pedig játékok sokasága – macik, babák, bohócok, vasút stb. volt, egészen úgy, mint ahogy a mesekönyvekben látható.”* (Mann, 1947 idézi Aggné & mtsai, 2014, 178.).

A tankönyv az első közös munka abban a sorozatban, amit az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar Neveléstörténeti Kutatócsoportja indított Mikonya György javaslatai alapján (Mikonya, 2012). A kötet támogatja a karon folyó Nevelés-, Gyermekkor- és Bölcsődetörténeti kurzusok előadásait, szemináriumait. Az előadások történeti felépítése mellett a szemináriumok olyan problémákra irányítják a hallgatók figyelmét, amelyek mind a mai, mind a történeti kontextusban megállják helyüket. A témák, például a nők tanulásának, végső soron egyenrangúságának kérdése, vagy a gyermekek életét övező figyelem és az őket körülvevő szeretet megjelenési formái a különböző korszakokban mind a komplex gondolkodó értelmiségi pedagógus pályára való felkészülését segítheti elő. Minden érdeklődőnek értő olvasást, a kollégáknak a kötethez kapcsolódó hasznos diskurzust kívánok!

Szakirodalom

1. Aggné Pirka Veronika, Mikonya György, Mészárosné Darvai Sarolta & Szarka Emese (2014): *Kora gyermekkori nevelés- és családtörténet*. ELTE Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest.
2. Mikonya György (2012): Kihívások és válaszok a kora gyermekkori nevelés területén az ELTE Tanító- és Óvóképző Karon, In: Donáth Péter (szerk.) *Sorsfordító mozzanatok a magyarországi kisgyermekkori nevelőképzés, a Budapesti Tanítóképző Főiskola, az ELTE TÓK és épülete történetéből*. Trezor Kiadó, Budapest. 121–144.
3. Mikonya György (2013): A „hét szabad művészet” oktatása a középkori egyetemeken, In: Fehér Ágota, Fülöpné Erdő Mária, Mészáros László (szerk.) *„Gravissimum educationis”: A keresztény nevelés feladatai és kihívásai a harmadik évezred elején*. Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác. 177–186.
4. Pirka Veronika (2010): Az életreform „megmentés” motívumának megjelenése a 20. század eleji magyar pedagógiai sajtóban, a Népművelés példája alapján. *Iskolakultúra*, 7-8. 3–14.
5. Pirka Veronika (2011): A századfordulón megjelenő kultúra- és ellenkultúra-mozgalmak gyermekképeiben a gyermeki „szentség” és a megmentés motívumának összefüggései. *Képzés és Gyakorlat*, (9) 3-4. 113–121.
6. Pirka Veronika & Németh András (2013, szerk.): *Az életreform és reformpedagógia – recepció és intézményesülési folyamatok a 20. század első felében*. Gondolat Kiadó, Budapest.
7. Vokony Éva (2002): Kis magyar bölcsődetörténet. *Kapocs*, (1) 2. 50–54.